

Sors és remény

Páskándi Géza egyik Árpád-házi királydrámájában Szent László így fohászkozik az Istenhez: „Atyám, míg néped egy is van e földön... míg néped van... magyar is legyen”; s egy másikban Könyves Kálmán ekképpen mondja ki a szakrális bizonysgot: „Volt-e a magyarral valami célja, valami külön célja a Teremtőnek? [...] Azzal, hogy oly sok emberi nyelv van, kicsi és nagy – volt-e terve az Úrnak? És vélünk, a mi nyelvünkkel volt-e, s ha igen, mi célja, terve volt? [...] hiszem, hogy akármily kicsiny, de mégis volt célja. Ha semmi más, egy bizonyosan: hogy megmaradjon. Hogy fennmaradjon most és mindörökké.”

Egyik esszéjében Kányádi Sándor szintén leszögezi: „A nemzet célja tehát az lehet, hogy az Isten csak számára kiválasztott nyelvét az emberiség legvégső határáig továbbvigye, gyarapítsa mindannyiánk örömére, és tegyük hozzá, Isten nagyobb dicsőségére.”

Sütő András a megmaradás feltételeként – konkrétan Erdély „tizenegyedik parancsolata”-ként – a helytállásra int: „itt maradni kell akkor is, hogyha nem lehet”.

Szócs Géza szerint: „A nyelvek sokféleségében Isten az egyetlen és egyszeri világot megtöbbszörözte [...] Világisten a nyelvekben megsokszorozta önmaga tükröképeit. E tükrök mindegyike a világ más-más arcát ragadja meg – *hiszen minden nyelv külön látomás a világról.* [...] Ezért mondhatjuk, hogy bármely nyelv halálával egy lehetséges világ pusztul el – s hogy bármely nyelv megsemmisítése egyenlő Isten arculcsapásával. És ezért igaz az, hogy míg a történelmi értelemben vett hazák pusztulása pótolhatatlan kulturális veszteségnek számít, addig a nyelvi hazák halála metafizikai tragédia lehet az egész emberi civilizáció számára.”

Antológiába lehetne gyűjteni csak a mai, a kortárs magyar irodalom jeleseinek is az aggodalmas gondolatait és tézismegfogalmazásait a nemzeti megmaradás szükségképpeniségéről, egyszersmind fájdalmas veszélyeztetettségéről. Ami figyelmeztető szellemi útmutatás, szállóigévé nemesedett szózatos kiáltás vagy keserű igazságkijelentés Balassitól, Zrínyitől, Csokonaitól, Kölcseytől, Vörösmartytól Petőfín, Aranyon Adyig és tovább ível, végig a XX. századon, az ma is, most is égetően aktuális, felrázó és megvilágosító. Tovább gyűrűzik és visszhangzik Ady aforisztikus szentenciájának üzenete, amit Czine Mihály is annyiszor idézett: „a magyarság szükség és érték az emberiség s az emberiség csillagokhoz vezető útja számára”.

S hogy mi hívja elő újra és újra ezeket a szakadatlan nyomatékkal ismételt és újracsiszolt, újraárnyalt önbiztató és önerősítő állításokat, sorsösszegző létaxiómákat? Nyilván a magyarság helyzetének alapvető változatlansága, a felkavaró egzisz-

tenciális őskérdés legyűrhetetlen jelenvalósága: a lét és nemlét közötti sorsharc végzetserű folytonossága. A pusztulásveszedelem nyomasztó állandósága és fokozódása.

A magyarság demográfiai zsugorodása, Kárpát-medencei térvesztése: elsődleges és kétségbevonhatatlan tény. Az etnikai hanyatlás alapvető tünetei napról napra követhetők nyomon egyrészt a határokon túli területeken, másrészt a határon belüli vidékeken. Aprófalvak elnéptelenedésétől az előregedés, az átlagéletkor-süllyedés és a születéscsökkenés (azaz általában a népességfogyás) jelenségein át a katasztrófális betegségarányok és népegészségügyi nyomorállapotok bekövetkezéséig a nemzethalál réme valóságos élettani értelmében is fenyegetővé vált. A kisebbségi sorban a szórványok és a peremvidékek rohamos anyanyelvi lemorzsolódása, hagyományos magyar nyelvterületek „elcsángósodása”, az elvándorlás és a szétszóródás, vagyis a nyelvvesztés, a nyelvhalál baljóslatúsága: szintén mindennapos nyers realitás; „nyelvében már nem él, csak pusztul a nemzet” (Sütő András). A nemzetegység érzelmi megalapozottságának a hiánya, a szellemi leépülés, az erkölcsi és lelki romlás, az irdatlan társadalmi méreteket öltő öntudatvesztés pedig 2004. december 5-e „Fekete Advent”-jében, a (Ferenczes István verse szerinti) „banyaország” ön- és testvérmegtágadó, „nemzetundoros” viselkedésében mutatkozott meg diabolikus gyalázatossággal. A morális és pszichikai lumpenesedés, a páriatömeggé, pusztá fogyasztói „plaza-zombi”-masszává züllés irama eddig elképzelhetetlen sebességre váltott, a kulturális nemzeteszmétől, az „emelkedő nemzet” Németh László-i és '56-os eszményeitől való távolodás ugyancsak természetes napi valósággá fajult.

A drámai sorshelyzet súlyosságának megítélésében a leghelyesebb azokra hagyatkozunk, akiknek az igazát a gondolati érzékenység, a kollektív önismereti mélység, a legtágasabb szemléleti horizont, a látomásos távlat és a morális tisztaság szavatolja: író, művész, bölcselelő, gondolkodó szellemóriásainkra és őket követő társaikra. Akiknek a szavát érték és minőség, lélek és idő egyaránt hitelesíti. A felismertető és beláttató erő: hogy ha (Adyval szólva) a „Templomot” (a magyar önazonosság és összetartozás, az erkölcsi, spirituális, nyelvi-kulturális nemzetegység szentségét) nem építjük föl: „népét Hadúr is szétszórja”, s „fölvaszt a világ kohója”. És: „Úgy elfogy a magyar, / Mintha nem lett volna.” „Tetveinktől ellepetten, elgyengülve várjuk, hogy mit kezd velünk a más népek sorsa. Valamelyik nagy nép gyarmatbirtokába olvadunk be? Szomszédaink darabolnak fel, hogy egységüket védjék? Vagy egy internacionalista néptestvériségnek leszünk osztjájai? Mindegy [...] elveszünk, mert elvesztettük magunkat” – mondja örökérvényű időszerűséggel *A szétszóródás előtt* Adyját idézve (*Debreceni kátéja* befejezésképpen) Németh László is. S az ő születésének nyolcvanadik évfordulójára írott versében (*Üdvösség vagy halál*) Illyés Gyula pedig mindezek után (vagylagos képletében, szintén Ady kapcsán s legalább esélyként) mégis-hitre és reményre így buzdít: „Vagy fölépítjük mi is azt a Templomot, / vagy népét Hadúr is szétszórja”. (Kányádi Sándor szerint viszont ez a templom voltaképpen már felépült: mert nem más az, mint a magyar költészet sok évszázados csarnoka.) A helyzet tragikumá-

ban az általános létromlás és tudatzavar, az „amentia” összevegyül, összetorlódik a pusztító szándékokkal és érdekekkel: „Ez a szerencsétlen nép máig sem ébredt rá, hogy ki akarják irtani. A valamikori nagyhatalom fél évezred óta morzsolódik, Trianon már nyilvánvaló átgondolt kísérlet volt az elvéreztetésére” (írta a 2004-es öngyilkos népszavazás utáni keserűségében Fekete Gyula).

Mindezzel szemben a megmaradásakarat érvényesítésének a stratégiája a magyarság régi és mai legjobbainak a tanítása szerint döntően a keresztény gyökerű kulturális, szellemi, erkölcsi nemzetfogalomra és nemzetszervezési eszmékre építhető. Továbbra is világos irány- és értékjelző mindaz az etikai alapvetés, amely a sorsvállalás feltétlenségében ragadja meg ethnosz és ethosz összeforradásának hit- és minőségelvű szükségzerűségeit. „Nekem nem magyar, aki élvez, aki kizsákmányol, aki élősködik. Nekem az magyar, aki dolgozik [...] Nekem magyar: az élet nyolcmillió verejtékes, szomorú gladiátora” (Szabó Dezső); „Nem a mi dolgunk igazságot tenni, / A mi dolgunk csak: *igazabbá lenni*” (Reményik Sándor); aki „amíg embernek hitvány, magyar-nak nem alkalmas” (Tamási Áron). Ilyesképpen szólnak ezerféle patetikus és humoros, gnomikus és magyarázó, költői és filozofikus hangnemváltozatban az értelmezés racionális veretű summázatai. De a közösségi kultúrának és történelmi tradícióknak, a nemzeti identitásnak és humanitásnak mint a közös ihlet, vállalkozás, teljesítmény összességének a folytonosan elsajátítható és elsajátítandó minősége: a magatartás, az erőfeszítés, az elszánás nem pusztán racionális, hanem gyakran szinte hősiiesen átszellemített, szakrálisan spiritualizált vagy misztériumszerűségében felfogott erkölcsiséget is megköveteli. Van valami titokszerű abban, ha egy emberfajta, amely országok sokaságába szakadt és szóratott széjjel, még mindig millió és millió egyedében – valami megfoghatatlan hatalom parancsára – „akkor is magyarnak vallja magát, ha abból kára származik. Közös sors, közös hivatás, közös lélek tart össze milliókat ebben az ígében: magyar vagyok” – fejtegette a harmincas évek elején László Dezső. És szinte pontosan ezt hangsúlyozza újra a kilencvenesekben Csoóri Sándor is: „magyar az, aki az érdekei ellen is magyar akar maradni”. Ragaszkodva nemzetéhez, amelyről gúnyosan kérdezik Németh László Apáczai-drámájában, hogy ugyan hol van az már, s a válasz pedig így hangzik: „a csillagokban”. Ha már máshol nem is: ott mindenképp. És oly illúziótlanul vetve számot a „fordított kiválasztás” társadalomtörténeti rákfenéjével, mint szintén Németh László, aki úgy érezte, hogy az ellenerők nyomása alatt annyi könnyebbsége volt, amennyit ő maga a népéhez kötő hűségén lazított. Mert „a hűség bűnhődött, a hűtlenség felmagasztaltatott”.

A megmaradasküzdőlemben a lét- és hitküzdő tehát egybeesik és egymást erősíti. Az önazonosság létmegtartó harca a hit megőrzésével szakralizálódhat, a hitvallás moralitása pedig valóságos történelmi energiává lényegülhet.

De válságos időkben a tisztán szellemi premisszákon és konklúziókon nyugvó nemzeteszme kizárólagos erkölcsi idealizmusa is kétségessé, problematikusává válhat. A végső kiszolgáltatottsággal szembeni sorsigazító önvédelem természetes cselekvésmódozatban a keresztény-etikai szempont primátusa helyébe az ontológiai szempont abszolút létérdekűsége léphet: a létezés elsődleges, vitális alapértékeinek

a megóvása. „Vallom, hogy minden fegyver jogtalan, / a szelíd Isten könnyezett s úgy tanította ezt, / ám annak a kezében, kit fegyver szorongat, / a fegyver megdicsőül és ragyogni kezd. / Ezért nem is hányódom már magamban, / vallom, hogy igazam nincs / és mégis igazam van”; „ha bűnös is, magyar / s ha tolvaj is, magyar / s ha gyilkos is, magyar” – hangzik a XX. század nagy *Szózat-* vagy *Himnusz*-variációjának is tekinthető Dsida-zsoltárból, a *Psalmus Hungaricus*ból a kettős igazság (e sajátos „veritas duplex”), amelynek a feltétlen ellenállást és életmentést hirdető része (a poétikus és retorikus formából sem kiiktatható-kitagadható értelme) sem idegen egyáltalán a magyar sorsirodalomtól és sorsgondolkodástól, Zrínyitől („Fegyvert s vitézt éneklek”) Petőfiig („Fényesebb a láncnál a kard”), vagy Széchenyitől (aki arról elmélkedik, hogy olyan kevesen vagyunk, hogy még az apagyilkosnak is meg kellene kegyelmezni) Adyig (aki pedig *Vallomás a patriotizmusról* című cikkében nyilvánítja ki határozottan, hogy végső veszedelemkor a nemzet hibáit félretolná „egy kicsit feledni”, mert „egy fenyegetett fajtát” „bármí áron meg kell védeni”).

* * *

A magyarság ma sem térhet ki a kollektív erkölcsi-szellemi és létigazságok együttesével hitelesített önvédelmi élethalálharc elől – és a számvető önvizsgálat elől sem.

1994 tavaszán, a baljóslatú, a posztkommunista politikai restaurációt aztán valóban szentesítő választások előestéjén több hasonló nemzeti érzelmű értelmiségi találkozó önemésztő hangulata fokozódott a kétségbeesésig – a veszjelző felhívások özöne riadóztatta a gondolkodó magyarokat. Az egyik ilyen, a parlamenti képviselők ’56 szellemiségét ápolni kívánó szűkebb társaságának az összejövetelén megjelent az első szabadon választott független nemzeti kormány miniszterelnöke (Antall József utódja), és magabiztosan, az aggódókat leintve kifejtette: nincs nagy baj, mert ha a nemzeti pártkoalíció (MDF, kisgazda, kereszténydemokrata párt) csak a szavazatok körülbelül egyharmadát megszerzi (és erre van esély), s a másik két nagy erő, a szocialista MSZP és a liberális SZDSZ szintén egyharmad–egyharmad arányt ér el – akkor: mivel a háromból egyik tábor sem tud összefogni a másikkal (hiszen olyan éles ideológiai határok választják el őket egymástól), egyik sem kerülhet ötven százalék fölötti többségre, így egyik sem alakíthat kormányt. Valószínű lesz tehát egy új választás, s a magyar nép akkor már elég bölcs lesz a nemzeti pártokat megválasztani.

Nos, mindehhez képest nemhogy a nemzeti kormánykoalíció nem érte el az egyharmadot, de az ötven százalék fölé egymaga eljutó MSZP a kormányzóképeséghez szükségtelenül is magához emelte az SZDSZ-t és a szövetségét vele – lát-szólagos ideológiai ellenfelével – ily módon is véglegesítette.

A magyar szellemű nemzetrész tehát olyan nemzeti erőkbe helyezte a bizalmát, amelyeknek az első embere (ha rosszabbat nem akarunk feltételezni róla) nemcsak hitte, de önhitt meggyőződéssel hirdette is sekélyes tévtanait az MSZP és az SZDSZ ideológiai és politikai-pragmatikai összeegyeztethetlenségéről. Akinek ta-

lán fogalma sem volt a kormányváltó, tömegmédiá vezérelte restaurációs társadalmi közhangulatról, és még kevésbé azoknak a közírásoknak, esszéknek, tanulmányoknak, publicisztikáknak az özönéről, amelyek a konzervatív, nemzeti-polgári oldal (ugyan szűk körű) sajtójában legalább 1991 óta figyelmeztettek riadtan az egyívású balliberális körök nemzetellenes alapállására, az MSZP és SZDSZ közös anti-nacionális gazdasági, kulturális, politikai érdekeire és törekvéseire. Aki a mélyben zajló történések természetéről mit sem sejtve inkább rábízta magát az őt megbuktató ellenfelei csalárd öndefinícióira és önjellemzéseire, mintsem a nemzet szellemi elitjének és vezető írástudóinak (csak 1993-ban is Kisújszállástól Szárszóiig hallatszói) intelem-áradatára.

Az efféle szűklátókörűség, sőt vakság a jellegzetes magyar illuzionizmus táptalaja, a veszélytudat nélküli, fellengzős elbizakodottságé. Ártalmas (s ki tudja, melyik az ártalmasabb), mint az ellenkező véglet, a magyar finitizmus, a lefegyverző beletörődés.

Amely viszont napjainkban például a 2006 őszen feltörő demokratikus mozgalmak jelentőségének a tékozló alábecsülésében jelentkezhet. A forrongó, lázongó érzelmi ellenszegülés értelmének a kétségbevonásában (vagy szűkös pártpolitikai szempontból kezelhetetlennek és haszontalannak ítéelésében). A nemzeti önbecsülés és méltóság rangját visszaszerző százezres tiltakozó zendülések, békés tüntetések lélekemelő hatásának, az országszerte tíz- és tízezerszámra lelkesítő felháborodással megmozduló fiatalok, gimnazista és egyetemista diákok nagyszerűen kitarító öntanúsításának az érzéketlen lekicsinylésében. Holott egy ilyen huzamos és ekkora médiahadjárattal végrehajtott gátlástalan elnemzetietlenítés közepette voltaképpen minden egyszerű logikát meghazudtolón csodaszzerű az ifjúság egy olyan romlatlan (és számarányban is kétségtelenül egyre jelentékenyebb) részének a felbukkanása, amely valahogyan (részint ösztönösen vagy félig tudatosan akár, meg persze bizonyos jótékony szülői és iskolai impulzusok nyomán is), de tiszta lélekkel megsejtve-megelégtelve a hazudozó, országromboló, nemzettagadó (a határon túli magyarság eltaszítása után újabban már a kisebbségi magyar autonómiák elemi emberjogi követelményét is megtagadó) politikai uralom züllöttségének a mértékét: igenis lengeti a zászlókat, kítűzi a kokárdákat és felragasztja a történelmi-magyarországos matricákat a hátitáskájára és akár a táncházban forgatóst ropva, akár a népzenei ritmus- és dallamelemekkel vagy megzenésített Reményik-verssorokkal vegyített nemzeti rockmuzsikára ugrálva büszkén viseli feliratos trikóját: „magyar vagyok, nem turista”. S akármennyi mindebben a felszínesebb divatterszerűség, az mozdul fel benne, amit évtizedekig tökéletes természetellenességgel fojtottak el. És azt jelzi, hogy betelt a pohár, hogy elég volt a tűrhetetlen történelemhamisításból és magyargyalázásból: abból, hogy ostoba és műveletlen rabló-privatizátorok, pénzligarchák, korrupt adócsalók és gazdasági maffiózók meg azok médialakájai oktassanak ki – a nacionalizmus veszélyeire – gyarmati, bennszülött-sorsra ítélt tisztességes magyarokat.

Sokan vannak már torkig a társadalmi és nemzeti igazságtalanságok özönével. Látva a nemzeti vagyon elherdálását, kiárusítását, külföldi kalandorkézre juttatását,

a hazai ipar, mezőgazdaság, kereskedelem tönkretételét, a dél-amerikai típusú társadalmi különbségeket, az anyagi javak birtoklásának mérhetetlen, kasztrendszerű aránytalanságait, az értelmetlen, mert önkiválasztó (sőt még a kommunizmusban élvezett hatalmi privilégiumokból és pozícióelőnyből konvertálódott) maharadzsá- vagy mandarinrétegben megmerevedő tulajdon- és hatalomkoncentrációt egyfelől és az egzisztenciális rettegésben tartott nyomorgó rabszolga-tömeg és roncs-társadalom további elszegényedését, eladósodását (maradék tulajdona eljelző-logosítását) másfelől. („Voltunk páriái / Nagy és pénzes oknak, / Gazdagoknak / S befogó hatalmasoknak” – Ady; „aki szegény volt / még szegényebb / lesz a tehetős tehetősebb” – Kányádi.) Látva a fogyatkozó magyarsággal számoló milliós betelepítés, helyfoglalás programját, a menekülő munkaerő-elvándorlást Nyugatra, a trianonista erőszak múlhatatlanságait a délvidéki magyarverésektől a hungarocid Beneš-dekrétumok elvi újraszentesítéséig Szlovákiában, a formális magyar politikai érdekképviselet (legjobb esetben) közönyét.

És megrökönyödve a kultúra, az érték pökhendi semmibevételétől, az értéktelenség (például a médiaszemét) támogatásától, az értelmes tanácsok lesöprésétől. „Szociálliberális” szövegek hangoztatása mögött nemhogy a szociális, de még az úgynevezett liberális elveknek is a meghazudtolásáról. Állam és nyereszkes nagy-tőke, globalista monopol-tőke, nemzetközi pénzhatalmasságok összeolvadása nemcsak a biztonságot igénylő, védelemre szoruló társadalmat, hanem a valódi szabad piacot is megfojtja. Az oktatás, az iskolakultúra, a humánszféra és általában az erkölcsi-szellemi minőség lesüllyesztése, az állam kivonulása kötelességei köréből, elzárkózása egészségügy, iskolák, egyházak megfelelő támogatásától: ez zajlik egyrészt. (Kérdés persze, hogy akkor mi értelme az államfenntartó magas adófizetésnek.) Másrészt pedig folyik a szövetséges magántőke állami pártolása. Ugyan mi a ténylegesen liberális szabad verseny haszonéhes nemzetközi multcégek támogatásában, extraprofitjuk szavatozásában, adókedvezményekkel való növelésében? A hazai termelés agresszív leszorításában? A régi típusú gyarmatosítás még csak az előállított produktumok el-tulajdonításáig, a termelőerők kiszipolyozásáig jutott; a mostani új a termelés teljes ellehetetlenítését, letarolását, a nemzetközi áruk pusztá felvevői-fogyasztói gyarmatának a megágyazását célozza. A falvak megmaradt népe a világon párját ritkító minőségű Kárpát-medencei, alföldi termőföldön (míg azt is el nem adják a talpa alól) petrezselyem zöldjéért is a multiplazákba megy.

Ebben az áldemokratikus diktatúrafélében (banán nélküli banánköztársaságban) nevetségessé válva veszítik valóság hitelüket a szabadságpropaganda élesztgette liberális dogmák. Például a közmédiá szabad pártatlanságáról és elfogulatlan tárgyilagosságáról vagy kiegyenlítetttségéről. A nyilvánvaló politikai eszközszerep mellett az áttételesebb módszerek is árulkodók: a silányság gátlástalan ömlesztése az értékes rovására. Mi a szabadelvűségben rejlő elméleti akadály, hogy mondjuk a sokféle zene között a magyar népzene is kellő arányban kerüljön be az állami rádiók, tévék adásaiba? Miért szüntetik meg Budai Ilona műsorát? És mi teszi lehetetlenné, hogy például Németh László harmincas évekbeli rádiós programtervezetéből garantáltan semmi sem valósulhat meg? Csak a magyarság-

nak nem jár az a szabadság, amely által autentikus tudást, ismeretet, információt szerezhetne saját múltjáról, hagyományairól, kulturális azonosságáról, öntudaterősítő és hazaszeretet-tápláló történelmi örökségéről? A mindennemű nemzeti önrendelkezés, szuverenitás és függetlenség, az öngazgató-önkormányzati és szabad társulások tulajdonformák, a személyi, kulturális és területi autonómiák jogosultsága is kikophat immár a neoliberais eszmevilágból? Talán csak nem azért, mert ezek a magyarság megmaradását is szolgálnák? – Nem lett volna szabad a rendszerváltó nemzeti értelmiségnek olyan hamar veszni hagyni a harmadik-utasság gondolkörét. Amely Bibó István szerint is a magyar népi mozgalom világraszóló eszmei teljesítménye volt; mert „egyszerre foglalta magában a teljes társadalmi felszabadulás követelményét és a szabadságjogok teljességének és intézményszerű teljességének a követelményét, egy olyan szintézist, amelyet azóta is hiába próbálnak megtalálni a világot szétszabdáló ellentétes világnézetek, amelyek mind a szabadság központi ideológiájából vezetnek le magukat anélkül, hogy ezt a kielégítő szintézist létre tudnák hozni.”

Lassan – mint a kommunizmus alatt született viccbe – olyan szabad országban élünk, ahol szabad emberek azt cselekszik, amit szabad. Lehet egyes médiákban a keresztények kívánatos kiirtásáról büntetlenül vihorászni, de ellenük tiltakozni megbélyegzéssel jár. Erőszakos depolitizálással és megfélemlítéssel hozzá lehet szoktatni a közvéleményt, hogy az a helyes, ha például művészek, tudósok, egyházak vagy szakszervezetek nem politizálnak. Mintha a demokratikus politika nem eredendően a minden közügybe való beleszólás egyetemes technikája volna, mintha ahhoz csak a kiváltságosoknak lenne jogosítványuk, és nem mindenkinek a cipésztől és a horgászegyesülettől az írókig. Mintha nem lenne oszthatatlan alanyi joga bárkinek, hogy akkor és úgy politizáljon, amikor és ahogyan akar. És ez a különösen sanda félrevezetés – másfél évszázaddal John Stuart Mill után, aki szerint a „szabadság elve nem kívánhatja, hogy az embernek szabadságában álljon nem szabadabbá lenni”, és hogy a „szabadság elidegenítésének megengedése nem szabadság” –, a groteszk lebeszélés manipulációja rendszerint akkor lép aktív működésbe, ha ez a szóban forgó politizálás értékmentő és nemzetféltő indítékokkal történik. Egyébként pedig igazán inkább felelősségérzettől áthatott szellemi tekintélyek politizálnak a nemzeti közösség érdekében (és akár kétkamarás parlament keretében vagy csakugyan afféle szellemi felsőházként, ahogy *Márciusi levelében* Csoóri Sándor javasolja), mint annak kárára a „moral insanity” politikus mezbe öltözött mintapéldányai. Szellem és erőszak kibékíthetetlen kettősségét tekintve talán mégsem szabad az utóbbi fékevesztett farsangolását elnéznünk.

A lakiteleki találkozó huszadik évfordulójára emlékező nagygyűléseken 2007 tavaszától őszeig országszerte elhangzottak (az akkori szervezők és résztvevők, az alapítók, a mai rokonszenvezők körében) – noha a szélesebb közvéleménytől aggályosan elzárva – a pontos diagnózisok. „1987 szeptemberében a súlyosodó válság nyomása alatt, de a megújulás reményében hívtuk barátainkat az első lakiteleki találkozóra [...] Közállapotaink nyomorúságosak [...] nemzetközi és hazai érdekcsoportok kiszolgáltatott helyzetbe hozták az országot. A nemzeti vagyont döntő há-

nyada külföldi érdekeltségek és hazai spekulánsok kezére jutott. E vagyon maradékát – például a termőföldet – most akarják kiárúsítani [...] A magyar népesség vésszesen fogy a Kárpát-medencében, határainkon belül és határainkon túl. A nemzet bizonytalanná lett öntudatában, értékítéletében [...] A magyarnak nevezett kormány nem képviseli a nemzet érdekeit [...] Indokolatlan támadások érik a hazai egyházakat, semmi sem szab gátat a tömegtájékoztató erkölcsöt és jó ízlést romboló ténykedésének [...] Újra a magyar értelmiségnek, a közélet szereplőinek a feladata, hogy felrázzák társadalmunkat [...] Egyszer s mindenkorra meg kell törni a tegnapi diktatúra uraiból lett nagytőkések hatalmát! A szellem fegyvereinek, nemzeti közösségek mozgósításával. Hódítsuk vissza Magyarországot!"; „az ország javainak végső kiárúsítása folyik, a társadalom felső gazdasági és politikai rétegeit átszövi a korrupció, »reformok« címén a káosz teremtése és az ország népének durva megsarcolása zajlik. Ez a kormány folyamatosan rombolja az egészségügyi, az oktatási-nevelési intézményrendszer egészét, falvakat, kistelepüléseket ítél halálra, ellehetetleníti az önkormányzatokat, és liberális elvekre hivatkozva terrorizálja a közéletet, egzisztenciális félelemben tartja a magyar népet [...] kormányprogrammá tették az országrombolást és a nemzetvesztést. Csendes, de annál kíméletlenebb népirtás folyik, kormányzati vezénylettel, és a társadalom bennután, tehetetlenül nézi, hogy mit művelnek vele [...] nem politikai pártok, hanem a jó és a rossz küzdelméről van szó [...] Végveszélyben van a magyarság és nemzeti létünk! Életkérdés tehát minden olyan politikai és társadalmi erő összefogása, amelynek valóságos nemzeti és demokratikus célja van” – hangzanak ilyesféléképpen a vészkiáltások az újabb lakiteleki nyilatkozatokból. Mint két évtizede, csak még sokkal súlyosabb krízisben kellene most újrakezdeni. Mert valóban előre megfontolt szándékkal, nyereségvágyból, különös kegyetlenséggel elkövetett nemzetgyilkossági kísérlet történik. Ha Rákosi vagy Ceaușescu tagadva-szépítve haladásnak, modernizációnak becézte a falurombolást, ma ezt már világosan kimondják és írásba adják. A kormányprogram-kidolgozó „államreform”-bizottság egyik tagja így nyilatkozik egy beszélgetésben – és ezt nem (ön)paródiának szánja (ld. *Magyar Nemzet Magazin*, 2006. május 20.): „Az oktatással kapcsolatban sincs a racionalizációnak alternatívája. Ne zárjuk be az iskolákat a kistelepüléseken? Az orvosi rendelőket is be kell zárni, a postát is! A biztosítók és a bankok már elvonultak onnan. [...] Az állam feladata, hogy arra ösztönözze az embereket, mozduljanak el onnét, ahol vannak. [...] Aki a kistelepülések érdekeit védi, valójában az ott élők és azok gyermekei ellen beszél.” Költözzenek el onnan és szűnjön meg a falu? – kérdezi a megdöbrent riporter. „Persze! Középkori hagyomány, miért kéne fenntartani?” – csattan a kioktató válasz. Éppolyan letaglózó arroganciával, ahogy a miniszterelnök is javasolta, hogy akinek nem teszük, el is mehet.

A falupusztítás immár dokumentálható stratégiájának írásos anyagát egy fiatalok, egyetemisták által szerkesztett (jelenleg a harmadik számánál tartó) remek folyóirat: az *Ártér* első, bemutatkozó (2006 őszi) száma is közölte elrettentésül (pontosabban idézte a *Magyar Nemzet*ből). A kiváló ifjú szerzők egyike, Szöllösi Mátyás még ezt is írja éleslátó és bátor őszinteséggel: „Aki visszatekint, az elma-

radott, vagy konzervatív, rosszabb esetben szélsőséges. Most már csak a jövő van, az EURO, meg hogy a mezőgazdaságot fel kell számolni, mert hogy az húzza vissza az országot. (Van egyetem, ahol ezt tanítják!) Nem tudom, nem vagyok közgazdász, de ha jól emlékszem, mindig is ez volt az ország egyik legfőbb húzóereje, most meg azért kapunk pénzt, hogy ne csináljuk a dolgainkat. [...] S mi van, ha egy ország ezt másként gondolja? És nem azt akarja érezni, hogy mikor meglát egy rendőrt, összeszorul a gyomra, s mikor igazoltatják, annak ellenére, hogy semmit sem követett el, azon kell izgulnia, nehogy valami kifogásolnivalója legyen a rendvédelemnek... Na de hát, hogy is lehetne ez, mikor a rendőr, akit a tüntetések alatt megszólítunk, még csak nem is beszél magyarul? [...] Lassan olyan szintre jutunk, hogy nem hogy kiváltságai lehetnek a magyar kisebbségeknek a határon onnan, hanem ismét rettegniük kell, mert nincs egy Test, ami kiállna értük, mert ami *azt* élte, *az* nagyon is kihalófélben van. [...] valahogy az mégsem helyénvaló, hogyha valaki hagyományokról beszél, az a társadalom peremére szorul. [...] Nemrég Erdélyben jártam. Nem okozott nagy meglepetést számomra, hogy az ottaniak, akik kis falvakban élnek, sokkal tisztábban látják a magyarországi helyzetet, mint nagyon sokan itthon. [...] Büszkék a múltjukra, a jelenükre, velünk ellentétben, pedig sokkal nehezebb helyzetben vannak, mint mi. Nekünk csak nem kellene olyan fenemód nagyképűnek lennünk, a semmire. Azt hiszem, hogy tényleg a halál a legfőbb ellenségünk, mert kiveszett belőlünk a hit.”

Egy másik vadonatúj (és eddig ugyancsak három számmal jelentkező), a borsodi, Bódva-völgyi Szendrőn kiadott irodalmi és honismereti folyóirat – az *Új Hegyvidék* – szerző és szerkesztő főmunkatársa szintén egy máris kiemelkedő felkészültségű és rátermettségű diákember, költő és kritikus: Korpa Tamás. (A debreceni egyetem bölcsészhallgatója egyébként, évfolyamtársa a kitűnő versmondói, előadóművészi pályán elindult Erdei Józsefnek.) A széles, teljes Kárpát-medencei látókörű és magas nivójú lap mértékadó nagy kortársaink Csoóri Sándortól Serfőző Simonig, Lászlóffy Aladártól Gál Sándorig, illetve a fiatalok Falusi Mártontól Balajthy Ágnesig terjedő sorának a megszólaltatása mellett külön gazdag összeállítást közölt a mai kárpátaljai magyar irodalomból, illetve a legfrissebb csángómagyar költészet köréből. (Hasonló szellemiség jegyében, mint ami a Kődöböz Gábor főszerkesztésében a napokban megjelent – így újdonságként szintén örömkeltő – egri folyóiratot, az *Agríát* is jellemzi.)

Ha van komoly remény, azt az ilyen fényes tehetségek és ígéretes kezdeményezések egészen biztosan táplálják.